

ВІДГУК**офіційного опонента на дисертаційне дослідження****Давидова Дениса Олександровича****на тему «Процесуально-правовий режим: теоретико-прикладні засади»,
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.01 – та історія держави і права; історія політичних і
правових учень**

Правовий режим є різновидом правового стану, що не зводиться ні до сукупності юридичних норм, ні до механізму правового регулювання. Сутність правового режиму полягає в тому, щоб за допомогою особливого поєднання дозволів, заборон і позитивних зобов'язань створити особливий порядок правового регулювання – необхідні умови для безперешкодної реалізації суб'єктами своїх прав і законних інтересів, обмеження протиправної діяльності, досягнення інших соціально-корисних цілей. У свою чергу, зміст правового режиму складають правові засоби різного рівня, включаючи правові принципи, що формують і визначають даний порядок, який дозволяє в підсумку отримати необхідний (бажаний) результат при вирішенні конкретних юридичних ситуацій. Виділено два основних підходи до класифікації правових режимів – так званий «нормативний» (вироблений законодавчою практикою і використовуваний в нормативних актах різного рівня стосовно певних правових об'єктів і станів) і науковий. За юридичною природою в теорії права виділяють два види правових режимів – матеріальні та процесуальні. Щоб розкрити сутність процесуального правового режиму і його зміст необхідно, насамперед, виходити з того, що він є одним з видів правового режиму, включає в себе основні ознаки останнього, але з певним «процесуальним забарвленням», тобто підкреслюється значимість комплексу процесуальних засобів і принципів у структурі процесуального режиму.

Актуальність обраної теми дослідження визначається тим, що Проблема правового режиму була і залишається однією з центральних у теорії права. Це в першу чергу пов'язано з сучасною соціально-економічною та суспільно-

політичною ситуацією в Україні та обумовлено необхідністю застосування комплексного та системного підходу до механізму правового регулювання. Більше того, сама динаміка розвитку сучасного українського суспільства об'єктивно потребує модернізації якості правового регулювання, створення таких оптимальних умов, котрі дозволили б максимально ефективно вирішувати різноманітні проблеми суспільства, забезпечити законність та правопорядок в цілому. Саме таким спеціально організованим механізмом, що вирізняється стабільністю та динамічністю, можливістю своєчасно реагувати на відхилення в правовій дійсності та попередити негативні явища в правовому регулюванні, виступає правовий режим. Правовий режим відтворює функціональну характеристику права – певний порядок правового регулювання, що втілюється в комплексі правових засобів, при допомозі яких і досягається мета правового регулювання.

В умовах наближення українського суспільства до європейських стандартів, необхідне формування якісно нового національного законодавства. Одним із перших кроків у цьому процесі повинно бути формування високого рівня процесуальних відносин. Одним із перших ґрунтованих досліджень даної проблематики є дисертація Давидова Дениса Олександровича.

Важливим є те, що на актуальність даного дослідження вказує той факт, що університетська освіта є одним із орієнтирів професійної підготовки населення.

Дослідження процесуально-правових режимів є актуальним ще і тому, що проведення реформування процесуальної сфери потребує відповідних наукових досліджень. Так, це новітні дослідження вітчизняних юристів, в яких порушуються питання як правового режиму в цілому (це праці – І. Соколової, Б. Д. Коссе, Малишева, О. Москалюка, Н. Оніщенко, П. Рабіновича, Т. Тарахонич), окремих аспектів застосування процесуально-правового режиму в конкретних галузях права (праці Є. Таликіна, Т. Мінки, О. Сидоренко, Г. Середи, М. Погорецького, О. Косаренко, В. Соколова, Ю. Білоусова, О. Кузьменко, Ю. Барабаша, Є. Блажівського, І. Козьякова, О. Толочко,

В. Перепелюка, В. Бринцева, Х. Приходько, С. Мірошниченко, В. Яворської, І. Тупельняка) та багатьох інших науковців.

Крім цього, необхідність удосконалення сучасної системи процесуальних режимів, з одного боку, та відсутність комплексних наукових досліджень з цієї проблематики – з іншого, обумовлюють актуальність і важливість комплексного дослідження Д.О. Давидова теоретико-прикладних аспектів процесуально-правових режимів

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження з Основними науковими напрямами та найважливішими проблемами фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014–2018 роки, затвердженими постановою Президії НАН України від 20.12.2013 № 179, відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр. Національної академії правових наук України, а також безпосередньо пов'язана з науково-дослідною роботою кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Філософські та теоретичні концепції держави і права» (державний реєстраційний номер 0113U001356).

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони отримані на основі комплексного теоретико-правового та прикладного дослідження процесуально-правового режиму.

Найістотніші результати дослідження, які відображають внесок у розробку означеної проблеми, зводяться до того, що вперше сформульовано авторську дефініцію поняття «процесуально-правові засоби в структурі процесуально-правового режиму» як цілісну систему об'єктивованих в процесуально-правових актах (нормативних, правореалізаційних і правозастосовних) способів, прийомів і механізмів, за допомогою яких забезпечуються права та законні інтереси учасників процесуально-правових відносин.

Слід відмітити, що удосконалено визначення правового режиму як особливого порядку правового регулювання суспільних відносин, заснованого на певному поєднанні правових засобів (в т.ч. і способів правового

регулювання), гарантій і принципів, що створює сприятливі (несприятливі) умови для задоволення інтересів суб'єктів права і спрямований на досягнення оптимального соціально-значущого результату.

Крім вищесказаного, і це є позитивним моментом роботи є аналіз теоретичних джерел і матеріалів судової та інших різновидів юридичної практики які показали, що будучи втіленням нормативності права, правовий режим вводиться для забезпечення головного соціального призначення права – регулювання суспільних відносин;

Дисертація, загалом, є завершеною працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження, складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'яти підрозділів, висновки і список використаних джерел.

У контексті дослідження питань, що становили проблематику дисертаційного дослідження, автор цілком слушно зауважує, що на початку ХХІ ст. перед Україною постало завдання активізувати процес становлення громадянського суспільства та розбудови правової держави, заснованих на принципах свободи, демократії та поваги до прав людини. Виконання вказаних завдань зумовлює здійснення кардинального оновлення соціального, економічного та політичного життя суспільства, яке, зокрема, супроводжується реформуванням вітчизняної правової системи та механізмів функціонування процесуальних режимів. Подальший розвиток України як держави соціально-правового спрямування потребує формування у громадян високого рівня правосвідомості та правової культури.

Положенням і висновкам дисертації, що винесені на захист, притаманна оригінальність і належна наукова новизна.

Матеріали дослідження всебічно викладені у викладено у 8 публікаціях, з яких 4 – наукові статті у фахових виданнях України, 1 стаття – в іноземному періодичному виданні та 3 тезах на науково-практичних конференціях. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження. Всі публікації підготовані дисертантом одноособово. Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням дисертації. Висновки здобувача щодо значущості її праці для науки і практики видаються правомірними.

Вирішення наукового завдання. Дисертація Д.О. Давидова містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, а також забезпечують розв'язання цілого ряду практичних питань, що виникають у сферу функціонування процесуально-правових режимів. Викладені в роботі наукові положення заповнюють ряд прогалин, які існують у теорії права і нормативно-правовій базі, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення засад сучасних процесуальних режимів. Таким чином, найбільш важливі наукові та практичні результати дослідження теоретико-прикладних засад процесуально-правових режимів мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у науково-дослідній діяльності для подальших теоретичних пошуків при розробці вирішення проблем процесуальних режимів.

Також, до позитивних сторін дисертаційного дослідження, безумовно, відноситься високий ступінь практичної застосовності одержаних результатів. Зокрема, практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані при виробленні та розробленні загальних засад сучасної університетської освіти, що здатна здійснювати цілеспрямований вплив на процес розвитку правосвідомості вітчизняного суспільства та держави, а також правової культури та обізнаності громадян, необхідності здійснення періодичного моніторингу стану функціонування процесуальних режимів.

Втім, дисертація Д.О. Давидова не вільна і від деяких дискусійних моментів. Вважаємо, що вона містить певні проблемні місця, урахування яких сприятиме подальшому розвитку її наукової творчості. Водночас необхідно звернути увагу, на питання, які могли би, на нашу думку, слугувати предметом дискусій на її прилюдному захисті.

1. У дисертаційній роботі обґрунтовано актуальність теми дисертації, показано її зв'язки з науковими програмами, планами, темами; висвітлено ступінь розробки та методологію дослідження; визначено мету та завдання роботи; охарактеризовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості щодо публікацій та форм апробації основних

положень дослідження; вказано особливості щодо структури та обсягу дисертації, але чомусь не в повній мірі звернуто увагу на таку складову будь-якого наукового дослідження, як емпірична база та правозастосовна практика. Вважаємо, що від охоплення цих двох складових робота тільки б виграла, особливо, що стосується міжнародних стандартів функціонування процесуальних режимів.

2. Вважаємо за доцільне об'єднання підрозділів 2.2 та 2.3 дисертаційної роботи, оскільки висвітлено дотичні аспекти однієї проблеми. Однак, не слід забувати, що у дисертанта може бути власне авторське бачення цієї проблеми.

3. Також, як спонукання до проведення подальших наукових досліджень, необхідним було б проведення порівняльно-аналітичного дослідження теоретико-прикладних засад функціонування процесуально-правових режимів у різних правових системах сучасності.

Однак слід відзначити, що наведені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та носять дискусійний характер. Здобутки дисертанта принципово переважають зазначені рекомендації.

У цілому дисертант запропонував низку положень, що містять обґрунтовані та нові, ще не захищені дослідницькі результати в галузі загальнотеоретичних наукових розробок. Зроблені ним висновки і рекомендації мають предметний характер.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень - за якою вона подається до захисту, а зміст автореферату є ідентичним до основних положень дисертації.

Дисертацію Д.О. Давидова можна вважати завершеною науковою працею, знайомство з якою буде корисним не тільки для науковців та теоретиків права, але й для практичних працівників – різних категорій осіб, які залучені до сфери вищої освіти, для яких дана проблематика стоїть дуже гостро. Крім того, дана дисертація буде цікавою і для соціологів, політологів та фахівців з інших

спеціальностей. Отримані здобувачем результати мають належні кваліфікаційні ознаки та рівень наукової новизни і є достатньою мірою аргументованими.

Вважаю, що публікації й автореферат достатньо повно відображають зміст дисертації, а саме наукове дослідження відповідає вимогам МОН України щодо дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Отже, кандидатська дисертація Давидова Дениса Олександровича «Процесуально-правовий режим: теоретико-прикладні засади», є самостійною завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності є внеском у розвиток теорії права, а її автор, Давидова Денис Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри права
Львівського національного університету
ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Х. В. Машталір

ВІРНО

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ
ЛЬВІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
ІМЕНІ С.З.ГЖИЦЬКОГО